

MINISTERUL EDUCAȚIEI NAȚIONALE

LEBRIS

We know
books

LITERA

Florentina Chifu

Educație muzicală

Manual pentru clasa a VI-a

Cuprins

Structura manualului	4	Muzica bisericească	52
Cuvânt-înainte	6	<i>Recapitulare</i>	55
Competențe generale și specifice	6	<i>Evaluare</i>	56
Unitatea 1. Cânt vocal și instrumental	7	Unitatea 5. Elemente de limbaj muzical. Melodia	57
Deprinderi de cânt vocal: respirație, emisie vocală, intonație	8	Moduri de 2–5 sunete	58
Păstrarea unei pulsații constante	10	Diezul și becarul	62
Gesturi dirijorale (tactarea măsurilor, pregătirea intrării, închideri de frază, diferențe dinamice) ...	11	Bemolul și becarul	63
Elemente de tehnică instrumentală: emisie, intonație, coordonare ritmică	12	Structura gamelor majore	64
<i>Recapitulare</i>	14	Tonalitatea Sol Major	66
<i>Evaluare</i>	16	Tonalitatea Fa Major	67
Unitatea 2. Elemente de limbaj muzical. Ritmul	17	Structura gamelor minore	68
Ritmul în muzică	18	La minor armonic	69
Anacruza	20	La minor melodic	70
Sincopa	22	Gama mi minor	71
Contratimpul	25	Gama re minor	72
<i>Recapitulare</i>	28	<i>Recapitulare</i>	73
<i>Evaluare</i>	30	<i>Evaluare</i>	76
Unitatea 3. Melodia	31	Unitatea 6. Procedee componistice simple	77
Intervale muzicale. Prima și secunda	32	Procedee componistice simple	78
Terța	33	Varierea discursului	79
Cvarta și cvinta	34	Elemente de forme muzicale	81
Sexta	36	<i>Recapitulare</i>	83
Septima	37	<i>Evaluare</i>	84
Octava	38	Unitatea 7. Genuri ale muzicii culte	85
<i>Recapitulare</i>	39	Miniatura instrumentală	86
<i>Evaluare</i>	40	Suită	88
Unitatea 4. Elemente de folclor	41	Suită modernă	90
Tradiții și obiceiuri de Crăciun și de Anul Nou	42	<i>Recapitulare</i>	92
Tradiții de Anul Nou	45	<i>Evaluare</i>	93
Tradiții și obiceiuri de Florii	46	Recapitulare finală	94
Dansuri populare	47	Evaluare finală	96

Cânt vocal și instrumental

Muzica este oglinda sufletului. Ea pornește din inimă și se adresează inimii.

George Enescu (1881–1955), compozitor, violonist, pianist, dirijor și pedagog român

Muzica a izvorât din natură, îngemănată cu aceasta, fiind cea mai veche formă de exprimare a omului și a trăirilor sale, prin intermediul sunetelor.

Din timpuri străvechi, muzica a avut un rol important în viața societății. Această artă dezvoltă cele mai frumoase trăsături intelectuale, psihice și morale ale oamenilor, însoțindu-i de-a lungul vieții la toate evenimentele importante.

Muzica este un limbaj universal care îi ajută pe oameni să comunice fără cuvinte.

- Cum trebuie să respiri în timpul cântării?
- Ce mișcări face dirijorul pentru a coordona corul?
- Ce rol au aceste mișcări?

- Amintește-ți din clasa a V-a regulile de cântare vocală. Ce reguli de cântare respectă copiii din ilustrația de mai jos?

- La ce instrument ți-ar plăcea să cânți? De ce ai ales acest instrument? Ce știi despre acest instrument?

Conținuturi

- Deprinderi de cânt vocal: respirație, emisie vocală, intonație
- Păstrarea unei pulsații constante
- Gesturi dirijorale (tactarea măsurii, pregătirea intrării, închideri de frază, diferențe dinamice)
- Elemente de tehnică instrumentală: emisie, intonație, coordonare ritmică

Deprinderi de cânt vocal: respirație, emisie vocală, intonație

Amintește-ți!

- De ce este necesar să stai cu spatele drept în timp ce cânti?
- De ce trebuie să ții gura larg deschisă și rotundă?
- Cum trebuie să respiri în timpul cântării?
- De ce trebuie să îți încălzești vocea înainte de a cânta?

Exercițiile de încălzire a vocii au rolul de a pregăti și de a încălzi corzile vocale pentru a avea o intonație corectă și o emisie frumoasă și îngrijită. Exercițiile de respirație se bazează pe inspirație profundă și pe expirare lentă pentru a susține frazele discursului muzical. În momentul trecerii aerului expirat, corzile vocale vibrează și produc sunete. Când numărul de vibrații este mai mare sau mai mic față de înălțimea sunetului dat, atunci acesta se produce mai sus, respectiv mai jos, iar sunetul trebuie corectat pentru a avea o intonație corespunzătoare.

Exersează!

- Inspiră numărând până la 3, reține aerul numărând din nou până la 3, expiră tot în trei timpi, emițând în același timp un „s” încet și relaxează până la 3. Repetă exercițiul numărând până la 5, apoi până la 8.
- Inspiră și reține aerul spunând un „s” prelungit, mai întâi încet, apoi tare; observă că trebuie mai multă susținere pentru sunetul tare decât pentru cel încet. Repetă secvența încet-tare, spunând de data aceasta „uan, uan”.
- Intonează pe o singură respirație următorul exercițiu de încălzire a vocii.

- Exersează respirația, deschiderea corectă a gurii și dicția pe această vocaliză.

- Inspiră fără să ridici umerii și emite sunetul curat. Caută ca sunetul să fie îngrijit, suplu și catifelat, astfel încât să vibreze cavitatea bucală.

Reține!

- Ține spatele drept pentru a putea respira corect.
- Inspiră adânc și expiră lent, eliberând aerul treptat.
- Ține gura deschisă pe verticală, cu buzele ușor rotunjite (imaginați-vă un ou în poziție verticală), pentru o emisie bună. Numai pentru vocalele *i* și *u* deschiderea gurii este mai mică, dar forma este aceeași.
- Nu forța vocea atunci când cânti. Tăria exagerată distruge vocea și face ca sunetul emis să se audă forțat.
- Intonează corect sunetele, la înălțimea corespunzătoare.
- Ascultă sunetele emise de colegi, astfel încât să nu ieși în evidență.

- Audiază pe internet *Imnul Național al României*. Urmărește în timpul audiției cum sunt respectate regulile de cântare corectă învățate. Intonează apoi și tu *Imnul Național*, urmărind respectarea aceluiași reguli.
- Intonează cântecul alăturat, respectând regulile de cântare învățate.

Potrivit

Versurile și muzica: Florentina Chifu

bătăi din palme

Să in - to - nez știu bi - ne, Ni - meni nu e ca mi - ne,

U - ni - că es - te vo - cea mea, Ce aș pu - tea să fac cu ea? 1. Să spun o
2. Să spun o

vor - bă bu - nă? Da! Sau să vă torn o min - ciu - nă? Nu! Să strig în
po - e - zi - e? ... Sau un se - cret cui nu - l ști - e? ... Să cânt o

gu - ra ma - re? ... Să țip, să vor - besc mult prea ta - re? ...
me - lo - di - e? ... Să - mi fac mulți pri - e - teni, o mi - e? ...

Din lumea muzicii!

Citește textul de mai jos și răspunde la întrebările care urmează.

„Premiera era cât pe-acți să se transforme într-un dezastru. Dar se întâmplă un lucru nemaipomenit. Darclée își ridică fața brăzdată de lacrimi. Ochii ei se plimbă, o clipă, îndurerată, deasupra publicului. Se aude pentru întâia oară *Vissi d'arte, vissi d'amore**, romanța pe care Puccini o scrisese în cinstea mării soprane române, Hariclea Darclée. Soarta premierei e hotărâtă după primele măsuri. Într-un sublim abandon, ea își stăpânește emoția pentru a cuceri cu vibrațiile vocii ei sule și strălucitoare, cu arta de a-și folosi glasul, un public regăsit pe cele mai înalte culmi ale entuziasmului. La ultima notă, toată lumea s-a ridicat în picioare. Darclée bisează, dar ovațiile nu conțin. A doua zi, gazetele italiene titreză: «Darclée a salvat Tosca».

Viața de glorie și pasiune a mării cântărețe Darclée, după Nicolae Carandino

- Cine a fost Hariclea Darclée?
- Cum a salvat ea premiera operei *Tosca*?
- Care erau calitățile vocii ei?
- În ce constă „arta de a-și folosi glasul”?
- Cum dobândise Darclée această artă?
- De ce crezi că Puccini scrisese special pentru ea partitura?

Muzica în filme

- Vizionează pe internet filmul *Darclée*, inspirat din viața mării artiste române, realizat de regizorul Mihai Iacob și nominalizat la Festivalul Internațional de Film de la Cannes în 1961. Vei auzi frumoasele arii care au făcut-o celebră și vei vedea cum își încălzea artista vocea.
- Notează pe caiet numele compozitorilor care au scris opere special pentru vocea mării Darclée, așa cum vei afla din film.

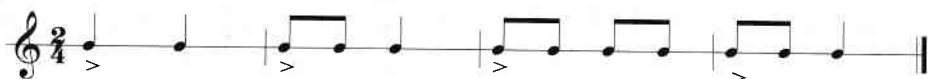

* *Vissi d'arte, vissi d'amore* – am trăit pentru artă, am trăit pentru dragoste (traducere din limba italiană)

Descoperă!

Inspiră și expiră încercând să stabilești câte bătăi ale inimii se produc în fiecare dintre cele două faze ale respirației. Degetul arătător și cel mijlociu vor sta la încheietura mâinii stângi, unde se află artera radială pentru a măsura pulsul. Apoi, folosind un cronometru, numără bătăile inimii într-un minut. Vei afla care este numărul de pulsații ale inimii tale într-un minut.

Citește ritmic exercițiul de mai jos. Vei observa că și acest exercițiu are propria pulsație ritmică dată de accentele fiecărei măsuri. Tempoul unei piese, adică mișcarea în care se cântă piesa, reprezintă numărul de pulsații ritmice pe minut.

Reține!

Fiecare piesă muzicală are propria sa pulsație ritmică dată de alternanța timpilor accentuați și neaccentuați grupați în măsuri. În exercițiul de mai sus, succesiunea periodică a accentelor are loc din 2 în 2 timpi.

În piesa *Vocea mea* (pag. 9), succesiunea periodică a accentelor are loc din 3 în 3 timpi.

Exersează!

- Intonează cântecul alăturat și marchează pulsațiile metrului lovind ușor cu degetele în bancă pe timpul accentuat.
- Intonează cântecul *Vocea mea* (pag. 9) și marchează pulsațiile ritmice cu bătăi din palme pe timpul accentuat.

Mândruliță de la Ramna

Allegretto *mf* *f* *mf* *p* Muzică: Bela Bartók

1. Co - dru - le pe văr - ful tău, măi!
 Creas - că iar - bă și bi - cău, măi!

2. Ca să pas - că mur - gul meu, măi!
 Să mă duc un - de vreau eu, măi!

Refren *p* *mf* *p* *mf* *p*

As - ta-i A - na Lu - go - ja - na, Mân - dru - li - ța de la Ram - na!

* *Subdiviziuni* – împărțiri ale unei unități de timp mai mari în părți mai mici: jumătăți, sferturi etc.

Tehnologia te învață muzică!

Instalează-ți pe telefonul mobil aplicația *The Metronome* by Soundbrenner pe care o poți descărca gratuit de pe internet. Aceasta are următoarele funcții:

- îți redă tempoul (mișcarea) ales de tine;
- repetă anumite pasaje de mai multe ori, până când stăpânești ritmul;
- repetă cu subdiviziuni* și accente;
- repetă în grup vocal sau instrumental cu Multiplayer Synchronisation;
- alege sunetul metronomului;
- salvează propriile tale combinații ritmice și încarcă-le în metronom.

Repetă cântecele învățate folosind aplicația *The Metronome*.

Gesturi dirijorale (We know books) (tactarea măsurilor, pregătirea intrării, închideri de frază, diferențe dinamice)

Amintește-ți!

Pentru a începe cântarea în același timp cu colegii tăi și pentru a vă sincroniza în timpul cântării, trebuie să urmărești gesturile dirijorului. Acestea sunt niște semne cunoscute pretutindeni.

Știi că...?

Dirijorii folosesc de obicei brațul drept pentru a da intrarea și pentru a tăcta măsura. Brațul stâng se ocupă de latura expresivă a conducerii muzicale: nuanțe, schimbări ale tempoului, accente.

Exersează!

- Intonează cântecul de mai jos urmărind gesturile dirijorului (profesorului tău).
- Amintește-ți din clasa a V-a tactarea măsurilor (pag. 18) și dirijează cântecul folosind gesturile prezentate la rubrica **Reține!**. Apoi dirijează cântecele *Vocea mea* (pag. 9) și *Mândruliță de la Ramna* (pag. 10) exersând gesturile învățate.

Descoperă!

- Intonează următorul exercițiu de încălzire a corzilor vocale. Privește la dirijor pentru a te sincroniza cu ceilalți colegi, intrând în același timp, atacând și încheind în același timp frazele muzicale.

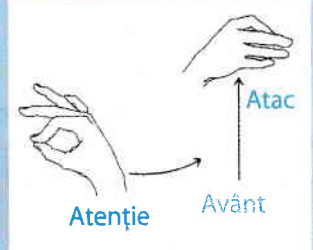

- Intonează exercițiul de încălzire de mai jos. Privește la dirijor pentru a respecta indicațiile privind intensitatea sunetelor: se crește de la piano (p) – încet la forte (f) – tare.

Reține!

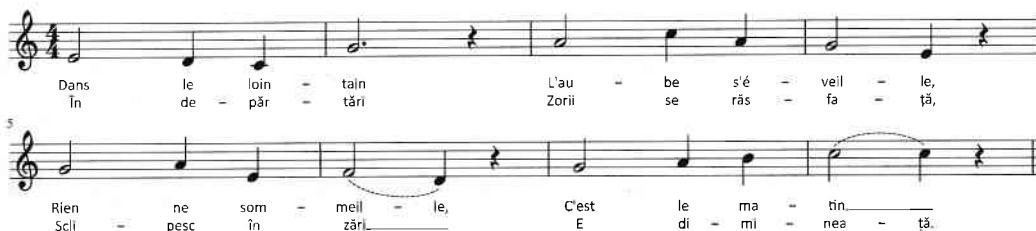
Momentul de începere a cântării se numește **intrare** și este compus din două părți: **inspirația**, la gestul de **avânt** executat de dirijor, și **emisia**, la gestul acestuia de **atac**. Pentru ca piesa să fie cântată în viteza dorită de dirijor, acesta va tacta o măsură înainte de momentul începerii cântării. Când gestică dirijorului este apropiată de corp, înseamnă că intensitatea sonoră este mică. Atunci când gesturile sale sunt ample, spre înainte – intensitatea sonoră crește. Momentul închiderii unei fraze muzicale se realizează cu ambele mâini care execută o mișcare circulară din exterior către interior concomitent cu închiderea degetelor.

Le matin

Moderato

Cântec francez

Audiază!

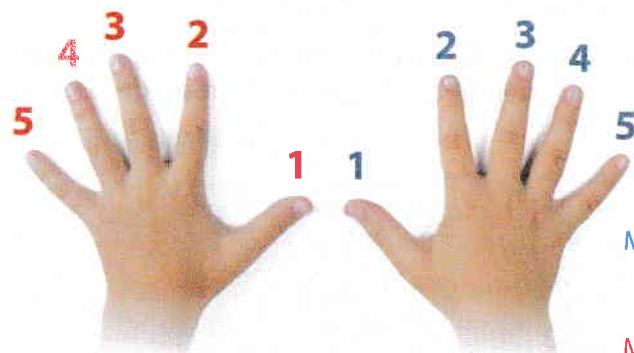
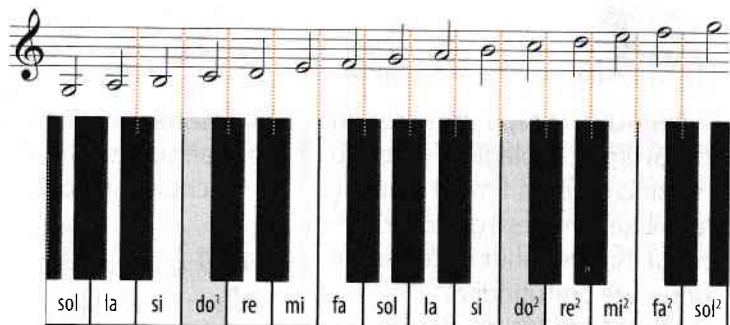
Ascultă pe internet *Rapsodia Română nr. 1*, de George Enescu, piesa interpretată de Orchestra Filarmonicii George Enescu, condusă de dirijorul Sergiu Celibidache și urmărește gesturile dirijorale ale acestuia.

Elemente de tehnică instrumentală: emisie, intonație, coordonare ritmică

Descoperă!

Instrumente cu clape

Instrumente cu clape sunt pianul, orga, orga electronică, clavieta etc. Toate acestea au un element comun: *claviatura*. Aceasta reprezintă totalitatea clapelor albe și negre ale instrumentului respectiv. Sunetele sunt produse prin apăsarea clapelor și urcă în înălțime de la stânga la dreapta.

Mâna dreaptă

Mâna stângă

Exersează!

Execută acest exercițiu cu fiecare mână în parte. Observă modul în care se schimbă degetele:

- La mâna dreaptă: de la 1, 2, 3, apoi degetul 1 trece pe sub degetul 3 pentru a continua până la **do²**.
- La mâna stângă: de la 5, 4, 3, 2, 1, apoi degetul 3 trece pe deasupra degetului 1 pentru a continua până la **do²**.

Apoi execută exercițiul cu ambele mâini deodată.

Execută la un instrument cu clape piesa *Trageți hora*. Urmărește digitația notată cu albastru deasupra portativului pentru mâna dreaptă, și cu roșu – sub portativ – pentru mâna stângă.

Reține!

Pianul este un instrument muzical la care sunetul este produs de corzi metalice fixate pe o placă de rezonanță, lovite de ciocănele acoperite cu pâslă, prin intermediul unei claviaturi. Studiul pianului nu pune probleme de intonație. În schimb, trebuie exersată coordonarea ritmică și melodică dintre mâna stângă și mâna dreaptă, care cântă împreună.

Trageți hora

Potrivit Melodie populară

1 4 1 4 1 4 1 2 3 4 5 4 1 2 3 4

Tra - geți ho - ra, măi flă - căi, Frun - ză ver - de, măi, Doi pași î - na -

1 2 3 5 4 3 2 3 5 4 3 2 1 2 3 2 1 2 1 3 2

5 4 3 1 2 3 4 3 1 2 3 4 5 4 3 1 2 1 2 3 4

in - te, măi, Și doi î - na - poi, Vezi a - șa se joa - că ve - sel ho - ra pe la noi.

Instrumente de percuție

Instrumentele de percuție au rolul de a susține linia ritmică a unei piese. Aceste instrumente sunt ușor de procurat și de folosit.

Dintre acestea, cele mai cunoscute sunt tobele, tamburinele, maracasele. Poți încerca să construiești singur instrumente de percuție, din diferite ambalaje (sticle, borcane, cutii) umplute cu boabe de orez, de fasole, de mazăre sau de grâu.

Instrumentele de percuție produc sunete atunci când instrumentistul le atinge, le scutură sau le lovește. Aceste tehnici pot fi aplicate și asupra corpului uman. Bătăile din palme, din picioare, bătăile pe coapse, pocnetele din degete, clic cu limba în cerul gurii poartă denumirea de *percuție corporală*.

Exersează!

- Scrie numele instrumentelor din imaginea alăturată.
- Intonează cântecul pe note, apoi pe cuvinte.
- Acompaniază-i pe colegii tăi cu toba în timp ce intonează cântecul, după cum îți arată duratele de linia ritmică.

Azi e soare

Cântec american

Versuri: Florentina Chifu

Cor

Că - te doi tot îm - pre - u - nă. Ba - tem pal - me - le u - șor,
 Mu - zi - ca me - reu ne - a - du - nă Și un zâm - bet dă - ru - im.

Tobă

Cor

Azi e soa - re, vre - me bu - nă Și pe cer nu - i ni - ciun nor.
 Azi e soa - re, vre - me bu - nă Și doar ve - seli o să fim.

Tobă

Știi că...?

Instrumentele de percuție sunt printre cele mai vechi instrumente. Acestea erau folosite în dansuri primitive, ceremonii religioase și marșuri militare.

- Intonează cântecul și acompaniază cu percuție corporală (bătăi din palme sau pocnet din degete) respectând duratele scrise sub portativ.

Portofoliu

Discută cu colegii despre conținutul de idei și sentimente transmis de piesă. Scrie pe o foaie A4 ce apreciezi la această lucrare. Poți să te inspire din ideile cuprinse în lista de mai jos:

- ritmul vioi;
- simplitatea melodiei;
- melodia luminoasă;
- acompaniamentul antrenant;
- alternanța optimi-pătrimi;
- ritmul punctat;
- îndemnul la veselie;
- versurile optimiste;
- beneficiile muzicii.

Aduagă și alte motive pentru care ți-a plăcut piesa.

Intonează exercițiile de încălzire de mai jos urmărind obiectivele menționate.

1. O emisie rotundă a sunetelor:

Inspiră mi me mo

2. Acuratețea intonației:

Inspiră Mi - a mi - a mi - a mi - a o

3. Variații de intensitate:

Inspiră Ma a

4. Exerciții de omogenizare și suplețe:

Inspiră Ma e i o

Execută următorul exercițiu de respirație:

- Inspiră în timp ce ridici brațele într-o mișcare circulară, numărând până la 4, cu bătaie din palme sus, pe timpul 4.
- Expiră în timp ce cobori brațele în 4 timpi, cu bătaie din palme jos, pe timpul 4.

Știi că...?

Marele compozitor, violonist, pianist, dirijor și pedagog George Enescu avea o memorie fenomenală: cânta și dirija totul pe dinafară. Partitura după care dirija sau cânta se afla, închisă, pe pupitru în timpul spectacolului.

Exersează!

Cântec de joc

Allegretto

din folclorul copiilor

3 3 5 5 4 4 3 5 3 4 4 3 1 1 3 3

3 3 1 1 2 2 3 1 3 2 2 3 5 5 3 3

Joa - că fa - tă ce-i ju - ca, Tra, la, la, la, la Vin' a - ca - să

Tobă

2 2 1 3 3 2 2 5 2 5 4 3 2 1

4 4 5 3 3 4 4 1 1 2 3 4 5

că-i mân - ca. Tra, la, la, la, la. Tra, la, la, la, la.

Tobă

- Intonează cântecul alături de colegii tăi respectând regulile de cântare vocală: respirație, emisie, intonație, dicție.
- Execută cântecul la un instrument cu clape, respectând digitația scrisă cu albastru pentru mâna dreaptă și cu roșu pentru mâna stângă.
- Acompaniază-i pe colegii tăi cu toba în timp ce intonează cântecul, după cum îți arată duratele de pe linia ritmică, având grijă să vă coordonați ritmic.

Experimente cu sunete

Împărțiți-vă în trei grupe și executați cântecul astfel:

- O grupă va intona cântecul.
- O grupă va executa partea ritmică prin bătăi din palme.
- Un elev va executa partea ritmică la tamburină.
- Un elev va executa cântecul la pian, respectând digitația scrisă.
- Un elev va fi dirijorul, va tacta o măsură înainte de începerea cântării și va conduce colegii pentru a interpreta corect și expresiv cântecul.
- Schimbați rolurile între voi când repetați cântecul.

Etape de lucru:

1. Ia o sticlă goală, așaz-o lângă ureche și lovește-o ușor cu lingura. Repetă sunetul pe care îl auzi.
2. UMLE sticla cu orez, așaz-o lângă ureche și lovește-o din nou. Cum se aude sunetul de data aceasta?
3. UMLE a treia sticlă cu apă, așaz-o lângă ureche și lovește-o din nou. Cum este sunetul obținut?

Descoperă!

Sunetul are nevoie de un mediu pentru a se putea transmite. Sunetul călătorește mai repede prin apă decât prin aer, pe când în vid nu-l putem auzi, așa cum se întâmplă în spațiu. Delfinii și balenele folosesc unde sonore pentru a naviga în ape întunecate și pentru a comunica între ele.

Proiect

Recreații muzicale

Împreună cu profesorul și colegii tăi, selectează săptămânal, până la sfârșitul semestrului, piese muzicale pe care să le audiați împreună în timpul recreațiilor. În acest fel, vă puteți organiza recreațiile în mod plăcut, cunoscut fiind efectul relaxant al muzicii asupra creierului uman. Puteți audia:

*Cântece
pentru copii*

*Muzică
simfonică*

*Muzică
folclorică*

*Muzică
de dans*

*Muzică
folk*

*Muzică
rock*

Audierea pieselor este o invitație la mișcare și dans, la relaxare și crearea unei atmosfere plăcute, acesta fiind scopul recreațiilor.

Ține cont în alegerea pieselor și de criteriul timpului:

- piesele să se încadreze, ca lungime, în cele 10 minute cât durează pauza;
- să fie adecvate perioadei anului (anotimpului), să ilustreze evenimente importante, sărbători naționale sau internaționale, aniversarea unor poeți, compozitori, artiști etc.

Scrie pe caiet schimbările pe care le-a adus audierea pieselor în timpul recreației.

Notează impresiile tale legate de audii și de reacțiile colegilor la audierea pieselor.

Dacă școala în care înveți are sistem de amplificare, poți propune spre ascultare piesele alese și elevilor din celelalte clase.